

NACIONALNI PROGRAM VARSTVA OKOLJA – NVPO

Področje: VARSTVO VODA

3.1 Ocena stanja:

Stanje posameznih sestavin okolja se je po naglem slabšanju v obdobju najhitrejše povojne industrializacije in urbanizacije ustalilo, vendar na stopnji, ki terja bistveno uspešnejši in učinkovitejši odziv družbe. Po osamosvojitvi države se je delno izboljšala kakovost površinskih voda in zraka, kakovost nekaterih podtalnic pa se slabša. Problematično ostaja ravnanje s komunalnimi in industrijskimi odpadki. Na izboljševanje kvalitete površinskih voda je najbolj vplivalo zmanjšanje obsega fizične proizvodnje (zaprte nekaterih večjih onesnaževalcev), pri zraku pa so pozitivni rezultati odsev pospešenega prehoda na uporabo okolju prijaznejših goriv in sistemov ogrevanja ter izvedenih projektov odžveplevanja v termoenergetskih objektih. V Sloveniji še niso obvladani vzroki ogrožanja biotske in krajinske raznovrstnosti ter elementov nežive narave, zaradi česar je ogrožen pomemben vir nadaljnega obstoja in razvoja družbe. Pri tem se stanje še slabša.

Vode. Največ površinskih vodotokov je prekomerno onesnaženih (29 % v 3. in 4. razredu), pri čemer se onesnaževanje širi v povirja rek. V zadnjem času se slabša kakovost podtalnice.

Točkovni viri onesnaževanja voda niso sanirani v želenem obsegu. Čiščenje odpadnih voda poteka na različne načine pri ca. 75 % prebivalstva¹, pri čemer ima 80 % slovenskega prebivalstva zagotovljeno organizirano javno oskrbo s pitno vodo. Znatno del industrije še vedno izpušča odpadne vode v vodotoke brez čiščenja. Na pospešeno iskanje rešitev že vpliva leta 1995 izdana uredba o taksi za obremenjevanje vode (Uradni list RS, št. 41/95, 44/95 in 8/96), s katero so povzročitelji z ekonomskim mehanizmom prisiljeni v iskanje ustreznih rešitev.

Med razpršenimi viri onesnaževanja voda je potrebno posebej navesti intenzivno kmetijstvo, del industrije, promet ter razpršeno poselitev z neurejenim odvajanjem odpadnih voda. Kmetijstvo je odgovorno za pretežni del onesnaževanja podtalnic z nitrati, fosfati in pesticidi (problematično predvsem zaradi intenzivnega poljedelstva v SV Sloveniji) ter organskimi snovmi in amonijevimi spojinami z živinorejskih farm. Industrija nosi največji del odgovornosti za onesnaževanje s težkimi kovinami (tudi promet), fenoli in organskimi topili.

V nadaljevanju so prikazani dejavniki stopnjevanja in zmanjševanja pritiskov na okolje.

Dejavniki stopnjevanja pritiskov na okolje

- oživljanje gospodarstva z nevarnostjo vzpostavitve podobnega onesnaževalnega vzorca kot pred obdobjem gospodarske krize,
- intenzifikacija primernih in opuščanju manj primernih površin lahko ogrozi tradicionalna občutljiva razmerja med človekom in naravo,
- pričakuje se povečan vnos genetsko spremenjenih organizmov v okolje,
- povečana ogroženost rastlinskih in živalskih vrst zaradi hidrotehničnih in agrotehničnih posegov, izgradnje avtocest, vnašanja tujih rastlinskih in živalskih vrst,
- naraščanje rekreacije ter nevarnost okoljsko neobvladanega prodora turizma na območja najbolj občutljivejših (in turistično atraktivnih) ekosistemov itd.,
- sproščanje zasebne iniciative, ki bo terjala nove lokacije in bo brez vzpostavljanja državne funkcije varstva okolja vodilo v nadaljnje ogrožanje okolja in biotske raznovrstnosti,
- podprejanje okoljskih ciljev drugim, predvsem kratkoročnim (socialnim in drugim) interesom,
- povečan pritisk na tranzitni tovorni promet in s tem povečevanje emisij iz prometa,
- povečan promet bo po ocenah prispeval k povečanju emisij v ozračje,
- poskusi vnosa "umazanih" in cenejših

Dejavniki zmanjševanja pritiskov na okolje

- dograjevanje pravnih in ekonomskih inštrumentov varovanja okolja v skladu z zahtevami pri uskladitvi s stanjem varstva v razvitih državah,
- izpolnjevanje že prevzetih mednarodnih obveznosti (npr. Konvencija o biološki raznovrstnosti) ali tistih, ki jih bo država prevzela ob priključitvi EU (npr. Smernice za varstvo ptičev, Smernice za varstvo flore, favne in habitatov),
- inštitucionalna krepitev na vseh ravneh ter okrepljen nadzor nad viri ogrožanja okolja,
- prilagajanje izvozne industrije (predvsem tistih panog, ki proizvajajo končne izdelke) okoljskim standardom EU,
- realizacija sanacijskih programov na osnovi "okoljskih rezervacij" v procesu lastninjenja podjetij,
- dvig stopnje okoljske zavesti in povečanje znanj o okoljski problematiki
- prestrukturiranje slovenskega kmetijstva na podlagi pričakovanih finančnih spodbud za ohranjanje tradicionalnih oblik kmetijstva v skladu s politiko EU.

Prednostni cilji Slovenije na prehodu v tretje tisočletje so:

- **uspešno dokončanje zastavljenih programov varstva zraka, in njihovo dopolnitev s programi zmanjševanja imisijskih koncentracij troposferskega ozona in drugih škodljivih snovi ter emisij toplogrednih plinov,**
- **izboljšanje stanja vodnega okolja,**
- **uvajanje sodobnih oblik ravnanja z odpadki,**
- **ohranjanje in varstvo biotske raznovrstnosti in genskih virov.**
- **krepitev inštitucij varstva okolja na vseh ravneh,**

5. NPVO – ISKANJE POTI MED ŽELENIM IN MOŽNIM

5.1 *Temeljna načela prihodnjega urejanja okoljskih vprašanj*

Zasuk k trajnostnemu razvoju

Čas prehoda je predvsem priložnost za spremembe po načelu trajnosti. Koncept trajnosti razvoja v tem dokumentu razumemo predvsem kot vzvod spreminjanja sedanjih vzorcev proizvodnje in porabe, oziroma, v najširšem pomenu, sedanjega razmerja med naravo in družbo. Cilj trajnostnega razvoja ne bo dosežen s tem nacionalnim programom, vendar pa bo izvedba opredeljenih ukrepov in predvsem zamišljen sistem rednega spremljanja izvajanja pomemben korak v uresničevanju tega načela. Med drugim to predpostavlja tudi:

- trajnost aktivnosti človeka in nemoteni razvoj v prihodnosti sta odvisna od ustreznega gospodarjenja z okoljem in naravnimi viri;
- zaloge naravnih virov in zmogljivosti so končne, kar zahteva smotno obvladovanje tokov snovi in energije v celotnem ciklusu, od pridobivanja do uporabe;
- vsak posameznik se mora zavedati neobnovljivosti nekaterih naravnih virov in tega, da gre vsaka poraba naravnih virov na račun nekoga drugega.

Skrb za trajnostni razvoj je izrecno opredeljena kot vse pomembnejša strateška naloga države, ki mora najti svoje mesto v okviru razvojnih usmeritev vseh razvojnih sektorjev.

Bolje preprečevati kot zdraviti

Sodobni koncepti varstva okolja temeljijo na preprečevanju pojava obremenjenosti okolja. V Sloveniji smo pred obsežno nadomestitvijo zastarelih tehnologij, kar je pomembna priložnost, če jo bomo izkoristili na okolju sprejemljiv način, z doslednim upoštevanjem načela preventive. Modernizacija in optimizacija tehnoloških procesov je pomembna tudi zaradi pozitivnega ekonomskega učinka ob racionalnejši uporabi surovin in energije. Ob tem že pri samem viru prihaja v ospredje problem ravnanja z odpadki, s tem pa nujnost razvoja ekonomskega in zakonodajnega sistema, ki zagotavlja smotno rabo surovin in energije z minimalizacijo emisij. Uvajanje novih tehnologij in procesa racionalne uporabe surovin in energije je proces, ki je neločljivo povezan z izobraževanjem in zagotovljenimi informacijami.

6. AKCIJSKI PROGRAM DO LETA 2008, Z OPREDELITVIJO KONKRETNIH UKREPOV DO LETA 2003

6.1.1 Skrb za boljše stanje vodnega okolja

Podrobna razčlenitev ciljev: Strategija gospodarjenja z vodami – v pripravi (MOP)
Odgovorno ministrstvo: Ministrstvo za okolje in prostor

Obilje voda, čeprav neustrezno razporejenih v prostoru in času, je ena največjih primerjalnih prednosti Slovenije na pragu novega tisočletja. Tudi zaradi tega je nujno zaustaviti slabšanje površinskih voda in predvsem podtalnice.

Problemi kakovosti in količin voda, ki jih obravnavamo na pragu 21. stoletja, so drugačni in bolj zaskrbljujoči od tistih v preteklosti, ki so pred nekaj desetletji spodbudili razvoj pionirskih okoljskih in vodnogospodarskih politik. Prvotni pristop, ki je temeljil na lokalnem in parcialnem obravnavanju posameznih vodnih virov, danes

ne ustreza sodobnemu razvoju varstva in optimalne rabe voda in vodnega okolja. Zagotoviti moramo usklajeno zadovoljevanje realnih sonaravnih potreb energetike, industrije in izkoriščanja naravnih surovin, prometa, kmetijstva in gozdarstva, turizma in drugih, ki jih po zagotovitvi primarnih potreb (pitna voda) in ohranjanja narave še smemo izkoriščati. Politika nadzora in zmanjševanja tveganja, kot del optimalnega gospodarjenja z vodami, omogoča najti kompromis med nadaljevanjem dejavnosti na vodah – pod določenimi pogoji – in s kompenzacijo negativnih učinkov z zmanjševanjem možnosti, da se ti pojavijo. Vodilo pri načrtovanju raznih posegov je, da se ti čim bolj prilagodijo naravi vode.

Država, kot skrbnik celotnega naravnega bogastva Republike Slovenije, je dolžna uveljaviti splošne principe gospodarjenja z vodami na ekosistemskih in ekonomskih osnovah in upoštevati vodo kot odločilni dejavnik za trajnostni razvoj.

VO1) Zmanjšanje emisij iz točkovnih virov – odpadne vode iz industrije, živinorejskih farm in komunalne odpadne vode

VO2) Zmanjšanje emisij iz razpršenih virov – intenzivno kmetijstvo, razpršena poselitev brez urejenega čiščenja odpadnih voda, promet

VO3) Sanacija starih bremen, ki ogrožajo vodno okolje

VO4) Sanacija in preprečitev neustreznih posegov v vodno okolje

6.1.1.1 Okvirni program do leta 2008

Težišče aktivnosti bo na zmanjšanju emisij industrije na odvodnike oz. vodno okolje ter na sanaciji dotrajanih industrijskih kanalizacijskih sistemov, boljšem vzdrževanju skladiščnih naprav za nevarne snovi in ustrežnejšem ravnanju s padavinskimi vodami z onesnaženih površin. Neposreden nadzor bo osredotočen na obvladovanje vplivov na podtalnice ter preprečevanje nekontroliranega skladiščenja in/ali odlaganja odpadkov, ki vsebujejo nevarne snovi.

Sistemi za zbiranje odpadnih voda bodo postopno dosledno povezani z ustreznim načinom njihovega čiščenja. Sedanje stanje čiščenja odpadnih voda prebivalstva je prikazano na sliki 2. S predpisi bo določena raven čiščenja na vseh sedanjih napravah. Nujna je izgradnja novih kanalizacijskih omrežij s čistilnimi napravami za naselja, ki še nimajo javnega kanalizacijskega omrežja. Pri določanju prednostnih objektov je treba upoštevati kriterije optimalnega celostnega gospodarjenja z vodamiⁱⁱ ter ločene stopnje čiščenja odpadnih vod, predvsem po imisijskem in ne le emisijijskem kriterijuⁱⁱⁱ. Na ekološko in gospodarsko specifičnih območjih Slovenije (kraško območje, alpski svet, Pomurje, področja s specifičnimi krajinskimi vrednotami in turističnim pomenom) bo potrebna višja stopnja čiščenja (terciarno čiščenje).

Z boljšim obveščanjem, izobraževanjem izvajalcev ter nadzorom nad prometom kemijskih pripravkov bo potrebno zmanjšati vplive kmetijstva na podtalnice z nitrati, fosfati in pesticidi (problematično predvsem zaradi intenzivnega poljedelstva v severovzhodni Sloveniji), z organskimi snovmi, s spojinami dušika z živinorejskih farm, z blati čistilnih naprav, biotehnoškimi odpadki (micelijami) ipd.

Okvirne usmeritve in ukrepi do leta 2008 za doseg ciljev na področju vodnega okolja so:

- Izdelava strategije gospodarjenja z vodami^{iv} ter vključitev in uskladitev s strategijami v kmetijstvu, industriji, energetiki, prometu in turizmu. Oblikovanje strategije za doseganje končnih ciljev na posameznih povodjih z upoštevanjem optimalnih ekonomskih in okoljskih rešitev celostnega izkoriščanja vodnega bogastva in načrtno izkoriščanje njegovih komparativnih prednosti je ena od prioritarnih nalog v državi.
- Sprejetje zakonodaje s področja voda s pripadajočimi podzakonskimi predpisi, ki bodo dopolnili sedanjo zakonodajo v skladu s smernicami EU. Izdelava ekološko-tehnoških standardov in kriterijev za uveljavljanje Sloveniji primernih tehnologij čiščenja odpadnih voda, ravnanja z odpadnim blatom, preskrbe s pitno vodo ter kriterijev za lociranje teh objektov bo dodaten mehanizem doseganja ciljev na tem področju.
- V prvi fazi izvajanja NPVO bo poudarek na izgradnji tistih čistilnih naprav, ki so povezane z izpolnjevanjem zahtev slovenske zakonodaje ter smernic EU. Predvsem v drugi fazi izvajanja NPVO, predvidoma po letu 2003, pa bo po preliminarnih ocenah potekala intenzivna izgradnja čistilnih naprav za naselja, manjša od 2000 ter naselja od 2000 do 15.000 prebivalcev. Njihova izgradnja je v pristojnosti lokalnih skupnosti, zaradi česar ni mogoče oceniti obsega in stroškov teh aktivnosti^v.
- Uveljavitve smotrne, upravičene rabe sladkovodnih virov, predvsem še najkvalitetnejših, npr. z zapiranjem krogov tehnološke vode, uvajanjem suhih tehnologij ipd.
- V prakso varstva kakovosti voda vpeljava ekološko in ekonomsko učinkovite metode za zaščito vodnega okolja s tehnologijami, ki so prilagojene specifičnim naravnim razmeram in materialnim zmožnostim Slovenije.
- Zagotovitev sistemskih in drugih pogojev za to, da bodo izvajalci javne službe zbiranja in čiščenja odpadnih voda lahko prevzeli s tem programom naložene naloge. Posebno pozornost je potrebno nameniti načinu uresničevanja načela "onesnaževalec plača" (PPP), še posebej zaradi tega, ker so investicijski stroški novih objektov za varstvo okolja za države v tranziciji^{vi} visoki.
- Z ukrepi na inštitucionalni in organizacijski ravni je potrebno zagotoviti uporabo energetske in ekološko optimalnih tehnik čiščenja voda. V presoji projektov je potrebno zagotoviti selekcijo predlaganih rešitev in uveljavljanje ekološko primernih in ekonomsko racionalnih načinov dispozicije blata iz čistilnih naprav.

Med organizacijske ukrepe, ki so pogoj za doseganje ciljev, sodita: vzpostavitev organizacije po načelu regionalnega povezovanja ter krepitev strokovnih in upravnih inštitucij na državnem nivoju za zagotavljanje načel trajnosti pri gospodarjenju z vodnim bogastvom države^{vii}.

- Sedanje stanje raziskav je potrebno dopolniti z dolgoročno zastavljenim znanstveno-raziskovalnim delom, povezovanjem tehničnih in naravoslovnih strok, uveljavljanjem sodobnih metod in tehnologij zaščite in izkoriščanja voda ter načrtnim vzpodbujanjem in usposabljanjem domačih strokovnih potencialov.

Slika 2: Čiščenje odpadnih voda prebivalstva

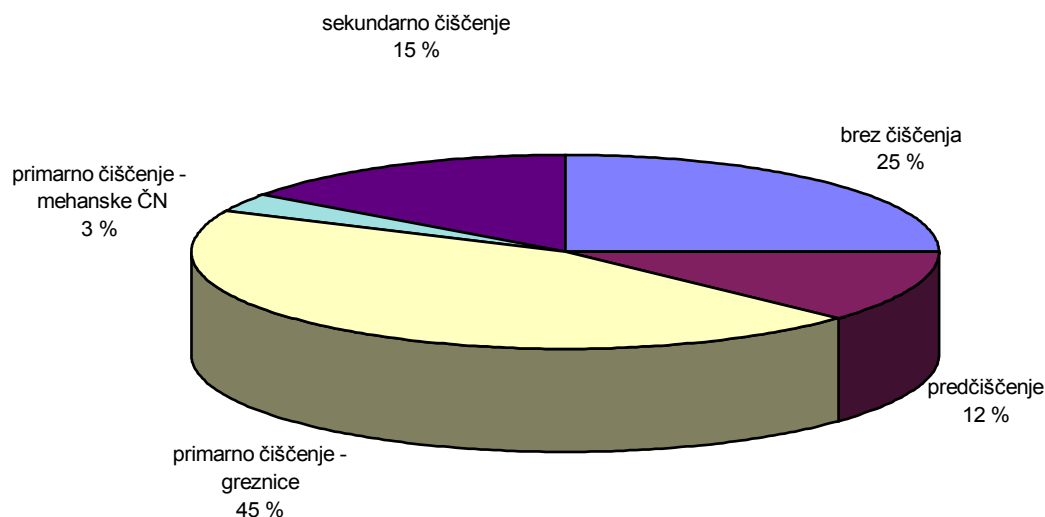

Tabela 1 Program ukrepov na področju voda do leta 2003

CILJ	OSNOVNI UKREPI ZA DOSEGO CILJEV	ROK	OCENA STROŠKOV (V MIO SIT)	MOŽNI VIRI FINANCIRANJA	NOSILEC
Politika varstva voda (PO)					
VO1-VO4	UK-PO-1.VO Izdelava Strategije gospodarjenja z vodami s podrobnim programom izvajanja njenih prednostnih nalog za državo in posamezna vodna območja	1998 ^{viii}	40	PR	MOP
VO1 76/464/EEC 86/280/EEC 91/271/EEC	UK-PO-2.VO Opredelitev programa ukrepov za preprečevanje onesnaževanja iz točkovnih virov za vodna območja	1999	15	IND, LS, PR	MOP
VO2 91/676/EEC	UK-PO-3.VO Opredelitev programa ukrepov za preprečevanje onesnaževanja iz razpršenih virov za vodna območja	1999	20	LS, MPZ, MKGP, MOP	MOP
VO3	UK-PO-4.VO Opredeliti program postopne odprave starih bremen	1999	5	IND, LS, kmetijstvo	PPP
Zakonodaja (ZA)					
VO1-VO4 COM(97)49-Final	UK-ZA-1.VO Zakon o vodah s podzakonskimi akti	1999	10	PR	MOP
VO1	UK-ZA-2.VO Priprava tehničnih standardov za projektiranje in gradnjo objektov za čiščenje odpadnih voda	1999	5	PR	MOP
VO1-VO4 COM(93)680	UK-ZA-3.VO Sprejem predpisa o državnem monitoringu stanja vodnega okolja	1999	10	PR	MOP
VO1, VO2	UK-ZA-4.VO Revizija cenovne politike na področju oskrbe z vodo in stroškov odvajanja in čiščenja komunalnih voda	1999	5	PR	MOP
Inštitucionalna krepitev (IK)					
VO1, VO2	UK-IK-1.VO Spodbujanje in pomoč pri pripravi projektov za izgradnjo objektov in naprav za čiščenje odpadnih voda kot podlaga za pridobivanje tuje finančne pomoči oz. kreditov	2003	20	LS, PR	LS
VO1-VO4	UK-IK-2.VO Reorganizacija uprave in nadzora na državnem, regionalnem in lokalnem nivoju	1999	30	PR	MOP
VO1	UK-IK-3.VO Nadgradnja katastra virov onesnaževanja voda	2000	6	PR	MOP – UVN

76/464/EEC 86/280/EEC					
Investicije (INV)					
VO1 76/464/EEC 86/280/EEC 88/347/EEC 90/415/EEC 82/176/EEC 83/513/EEC 84/156/EEC 84/491/EEC	UK-INV-1.VO Izgradnja naprav za čiščenje odpadnih voda v industriji	trajno	Glej opombo ^{ix}	IND, EKO SKLAD	IND
VO1 91/271/EEC	UK-INV-2.VO Izgradnja naprav za čiščenje komunalnih čistilnih naprav in sistemov zbiranja odplak: <ul style="list-style-type: none"> • Nove ČN za naselja večja od 15 000 prebivalcev in evtrofikacijska območja^x – morje): <ul style="list-style-type: none"> • Ljubljana 500 000 PE^{xi} (10000 mio SIT) • Maribor 200 000 PE (5300 mio SIT) • Celje 80 000 PE (2600 mio SIT) • Nova Gorica 45 000 PE (1700 mio SIT) • Izola 30 000 PE (T^{xii}) (1700 mio SIT) • Trbovlje 30 000 PE (700 mio SIT) • Tržič 20 000 PE (500 mio SIT) • Dograditev ČN, ki že imajo primarno stopnjo čiščenja^{xiii} <ul style="list-style-type: none"> • Koper 100 000 PE (T) (1800 mio SIT) • Piran 30 000 PE (T) (1000 mio SIT) • Velenje 40 000 PE (400 mio SIT) • Izgradnja ca. 15 ČN za naselja 2000–15.000 prebivalcev 	dolgoročno 2003 2003 2003	Glej opombo ^{xiv} 22500 3200 10000	LS, PR, PHARE, EKO SKLAD	LS
VO1 91/271/EEC	UK-INV-3.VO Dogradnja kanalizacijskih sistemov	2003	90000	LS, PR, PHARE, EKO SKLAD	LS
VO1, VO2, VO3 76/160/EEC	UK-INV-4.VO Nadstandardna sanacija virov onesnaževanja voda na območju naravnih kopališč: <ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja ca. 10 ČN na območjih kopaliških voda 	dolgoročno 2003	glej opombo ^{xv} 7000	PHARE, LS, PR	LS
VO1, VO2,	UK-INV-1.VO Izdelava programa interventnih ukrepov za zaustavitev	1999	30	LS, PR, PHARE	MOP

VO3 80/68/EEC 75/440/EEC 80/778/EEC	ogrožanja kakovosti podtalnic in drugih pomembnih virov za oskrbo z vodo					
Raziskovanje (RAZ)						
VO1-VO4	UK-RAZ-1.VO	Oprelitev raziskovalnega programa VODE za obdobje do leta 2000, ki bo neposredno podpiral nacionalni program na področju voda	1998	20	PR	MOP
VO1	UK-RAZ-2.VO	Strokovne podlage za določitev evtrofikacijskih območij	1999	10	PR	MOP
VO1-VO4	UK-RAZ-3.VO	Razvoj metodologije za celovito vrednotenje vplivov na vodno okolje	2000	30	PR, PHARE	MOP
Izobraževanje, usposabljanje in informiranje (IZO)						
VO1-VO4	UK-IZO-1.VO	Kontinuirano (izveninstitucionalno) izobraževanje in usposabljanje strokovnih profilov, odgovornih za izvajanje gospodarjenja z vodami	trajno	10/leto	PR, PHARE	MOP
VO1-VO4	UK-IZO-2.VO	Zagotavljanje rednega informiranja javnosti o stanju vodnega okolja	trajno	10/leto	PR, PHARE	MOP

ⁱ Od tega je: 15 % sekundarno čiščenje odpadne vode, 12 % grobo mehansko čiščenje in 48 % primarno čiščenje (torej vključno z greznicami).

ⁱⁱ Problematika čiščenja odpadnih vod v neposredni povezavi z rabo vode, predvsem za zagotavljanje potreb pitne vode in z zagotovitvijo minimalnih skupnih stroškov za čiščenje odpadnih voda in rabo vode

ⁱⁱⁱ Upoštevati je treba, da večji del površine Slovenije pokrivajo manjši vodotoki, ki imajo majhno sprejemno sposobnost in so zato ekološko občutljivejši od velikih vodotokov.

^{iv} V letu 1993 je dal MOP izdelati Nacionalni program urejanja voda (izvajalec Hidrogea), ki predstavlja dobro analizo stanja, vključno s področjem varstva voda. Predlagani ukrepi za varstvo voda v posameznih povodjih, podtalnicah in morju so podani v dveh prioriternih razredih: prvi nivo za nujne ukrepe sanacije, drugi pa za približevanje dobremu stanju voda.

^v Stroški v tabeli 1 so ocenjeni samo za obdobje do leta 2003.

^{vi} V Avstriji npr. država prispeva 50–75 % stroškov gradnje novih objektov komunalne infrastrukture, ostalo pa prispevajo lokalne skupnosti (dežele, občine).

^{vii} Vzpostavitev strokovnega jedra za nadzorovanje izvajanja strategije, tehno-ekonomsko revizijo projektov, vodenje, nadzor in upravljanje sistemov za zaščito in izkoriščanje voda v celoti in po vodnih območjih (regijah).

^{viii} Izdelava programa je vezana na sprejem zakona o vodah.

^{ix} Potrebni sredstev ne navajamo iz metodoloških in praktičnih razlogov. Podrobnega pregleda nad potrebnimi vlaganji ni na voljo. Zaradi tega se navaja samo groba ocena stroškov približevanja EU (DISAE SLO-101, 1989), kjer so ocenjeni na ca. 4.5 mlr. SIT (24,80 mio ECU). Ta opomba velja v vseh podobnih primerih v tabelaricnem prikazu.

^x Morje, naravna jezera ter območja, kjer se pričakuje evtrofikacija (prenasícenost s hranilnimi snovmi) – glej uredbo o emisiji snovi v vode.

^{xi} Velikost čistilnih naprav je označena s PE populacijski ekvivalent, to je enota, ki ustreza obremenjevanju vodnega okolja enega odraslega prebivalca. Označena velikost CN je samo orientacijska in ni obvezna dimenzija naprav.

^{xii} T – terciarno čiščenje, ki je obvezno na evtrofikacijskih območjih.

^{xiii} Mehanska stopnja čiščenja z obdelavo blata

^{xiv} Po oceni SLO DISAE 101 so ti stroški ocenjeni na 160 mlr SIT (889 mio ECU).

^{xv} Po oceni SLO DISAE 101 so ti stroški ocenjeni na 5,4 mlr SIT (30 mio ECU).